Orędownik Samorządu

ORGAN ZWIĄZKU GMIN WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Prenumerata wynosi 2 zł. kwartalnie. Opłata pocztowa opłacona ryczałtem Telefony: Katowice 21-47

Wychodzi 10 i 25 dnia miesiąca
Red. i Adm.: Katowice Pocztowa 16/II
Redaktor: Stanisław Kuhnert Syndyk Związku Gmin Woj. Śląsk.

Ogłoszenia: Jednołamowy wiersz milim 50 gr. Przed tekstem 1 zł. za wiersz mm. Rach. w P. K. O. 304227

Numer 13 i 14 | **Katowice, 10. i 25. lipca 1930** | **Rok VI.**

JULJAN DOMBEK, asesor sąd., Król. Huta

Prawa materjalne urzędników miejskich

Wstęp.

Dobra administracja jest jednym z podstawowych czynników państwowości, a stąd zagadnienie urzędnicze jest czynnikiem niezmiernie ważnym. Ponieważ kierowanie państwem dokonywa się przez urzędników państwowych i samorządowych a do tych należą urzędnicy miejscy, spotykamy wiele podobieństw, zagłębiając się w istotę i znaczenie urzędniczych uprawnień służbowych.

Na wstępie pragnę ustalić pojęcie urzędnika państwowego w odróżnieniu od samorządowego

Urzędnicy państwowi są to osoby, mianowane przez właściwą władzę, celem sprawowania stale za wynagrodzeniem pewnego zakresu czynności (czyli urzędu) w interesie publicznym. (Nie będzie więc urzędnikiem państwowym komisarz wyborczy lub poseł na Sejm, ponieważ nie sprawują swoich funkcyj publicznych stale).

Przeciwieństwem powyższego (biurokratycznego) ustroju państwowego jest system samorządowy Urzędnicy samorządowi (bez wyjątku) są wybierani przez właściwe organy samorządowe, (reprezentujące współczynnik obywatelski), z tem jednakże ograniczeniem, że następuje po wyborze jeszcze zatwierdzenie przez właściwą władzę nadzorczą. I tak wybiera urzędnika miejskiego (np. burmistrza lub płatnych radców miejskich) Rada Miejska, względnie niższych urzędników miejskich Magistrat, po wysłuchaniu Rady Miejskiej.

Jest to więc zasadnicza różnica między urzędnikami państwowemi a samorządowemi.

Następnej różnicy dopatrzeć się można w zakresie tych czynności służbowych, jakie wykonuje urzędnik samorządowy. Mianowicie spełnia on swoje czynności w kierunkach: ogólnym i poruczonym.

Za urzędnika samorządowego będziemy uważali osobę, która została wybraną przez właściwe organy samorządowe, ustalona dokumentem nominacyjnym, celem wykonywania za wynagrodzeniem pewnego zakresu czynności w interesie publicznym.

Urzędników miejskich łączy z miastem stosunek o charakterze publiczno-prawnym, gdyż opiera się na akcie administracyjnym, mianowicie na powołaniu do sprawowania określonego urzędu miejskiego.

Obok urzędników miejskich sprawują powierzone im zadania funkcjonarjusze miejscy, których stosunek do miasta opiera się na prywatno-prawnej umowie służbowej.

Ta różnica między stanowiskiem prawnem urzędników a funkcjonarjuszy ma zasadnicze znaczenie przy dochodzeniu praw materjalnych (o wartościach majątkowych), do których zaliczamy:

prawo do uposażenia (wzgl. dla funkcjonarjuszy prawo do płacy) prawo do emerytury (wzgl. ubezpieczenia), oraz prawo do urlopu.

Rozdział I.
Prawo do uposażenia.

Opiera się ono na Ordynacji Miejskiej (O. M.) z 30 maja 1853 r. nadto na ustawie z dnia 30 lipca 1899 r. o mianowaniu i zaopatrzeniu urzędników kom. (Zb. U. Pr. Nr. 141), znowelizowanej dnia 5 maja 1926 r. (Dz. U. Śl. Nr. 14 poz. 23), ogłoszonej rozporządzeniem Wojewody Śl. z dnia 5 sierpnia 1926 r. (Dz. U. Śl. Nr. 20 poz. 35).

Prawo do uposażenia nie ma bynajmniej charakteru płacy za pracę najemną. Pobory urzędnika miejskiego są tylko zapewnieniem jego utrzymania; dlatego też nie ma urzędnik prawa do określonej czasowo pracy, ani też nie może swych pretensyj dochodzić przed sądami cywilnemi.

Ustalenie ogólnych norm, szematyzujących wysokość uposażeń wszystkich urzędników miast byłoby zaprzeczeniem praw fundamentalnych z § 11

O. M. „o samostanawianiu statutami miejskiemi swych stosunków wewnętrznych“. Na tym fundamencie opierają się po części przepisy o poborach urzędników miejskich, zawarte w § 64 O. M.

„Magistrat projektuje a radni miasta ustanawiają etat wszystkich uposażeń.

Jeśli normalny etat uposażeniowy wogóle nie ustalono lub tylko dla poszczególnych części zarządu nieprzewidziane w ten sposób uposażenia zostaną ustanowione przed wyborem.

W odniesieniu do burmistrzów i płatnych członków Magistratu, ustalenie uposażenia we wszystkich wypadkach wymaga zezwolenia wojewody. Wojewoda jest taksamo upoważniony jak zobowiązany żądać, ażeby na prowadzenie celowego zarządu uchwalono odpowiednie kwoty uposażeniowe.

Radnym przydanym mogą być przyznane stałe kwoty jako odszkodowanie za zezwoleniem wojewody; o ile nie otrzymują osobnego uposażenia (§ 31 O. M.). Ławnicy i radni miasta nie otrzymują pensji ani remuneracji, a jedynie dopuszczalne jest wynagrodzenie wydatków gotówkowych, powstałych przy wykonywaniu poleceń“.

1. Rada Miejska jest zatem powołana według ust. 1 powyższego przepisu do ustanowienia normalnego statutu uposażeń (miejskiej pragmatyki uposażeniowej) urzędników.

2. Ustanowienie normalnego etatu uposażeń przez miasta nie jest obligatoryjne; podkreślić jednakże należy, że ustanowiony i zatwierdzony przez władzę nadzorczą, staje się prawem dla miasta i urzędników miejskich (lex specialis).

O ile nie ustanowiono etatu w sposób wyżej opisany, lecz tylko drogą zwykłej uchwały Rady Miejskiej, wówczas uposażenie ustala się zawsze przed wyborem danego urzędnika.

Skomentowanie dalsze tegoż przepisu jest mojem zdaniem zbyteczne; w międzyczasie praktyka, idąc za wskązaniem prawników, ustaliła jednolity sposób ustanawiania uposażenia nowo mającego się przyjąć urzędnika miejskiego. Mianowicie ustala się jego pobory przed wręczeniem mu dekretu nominacyjnego. Taki dekret nominacyjny brzmi np. „Na zasadzie uchwały Rady Miejskiej o zatwierdzeniu wyboru przez Pana Wojewodę Śl., powołujemy Pana do sprawowania... urzędu miejskiego na stałe, lub na lat 12, itp. Na podstawie wyżej wymienionych ustaw, lub statutu miejskiego przyznano Panu... uposażenie.

Dalej następują postanowienia, od kiedy rozpoczyna się prawny czasokres urzędowania, określenie daty starszeństwa, praw emerytalnych i prawa do urlopu.

W praktyce zdarzyły się wypadki, że dekretu nominacyjnego nie wygotowano w należytej formie; np. opuszczono czasokres ustalenia. W takim wypadku mojem zdaniem w razie sporu, czy urzędnik został powołany na stałe lub czasowo, należałoby domniemywać, że u r z ę d n i k m i e j s k i z o s t a ł p o w o ł a n y n a s t a ł e. Taka wykładnia jest zgodna z pojęciem urzędu, a dając równocześnie urzędnikowi stanowisko lepsze wobec prawa, odpowiada demokratycznem zasadom naszego ustroju.

Ażeby tego rodzaju wątpliwości wykluczyć, posługują się miasta odpowiedniemi co do formy dokumentami nominacyjnemi (instrukcja z dnia 12 października 1899 r. dla wykonania ustawy w przedmiocie mianowania i zaopatrzenia urzędników kom. z dnia 30 lipca 1899 r. — Dz. M. str. 192).

3. Burmistrzowie i płatni radcowie miejscy są rangą wyżsi od powyżej opisanych urzędników i mają także szczególne prawa w dziedzinie uposażenia. Ażeby zrozumieć zamiar ustawodawcy w ustępie 3 § 64 O. M., przedewszystkiem uprzytomnić sobie trzeba, że burmistrz jest kierownikiem zarządu miejskiego, jednoczy w swoim ręku częstokroć władzę policyjną a także dyscyplinarną, jako przełożony swych urzędników. Ponadto wykonuje szereg poruczonych zadań ogólnopaństwowych, w czem dopomagają mu w pierwszym rzędzie zastępca burmistrza, radcowie miejscy płatni. Z uwagi na ogrom obowiązków wynikających z ich stanowiska społecznego, przepis powyższy zawiera odrębne rygory odnośnie do praw uposażeniowych.

Mianowicie: we wszystkich wypadkach po przyznaniu tak burmistrzom jak i płatnym radcom uposażenia:

a) na zasadach przewidzianych miejską pragmatyką uposażeniową,

b) według wskazań statutu niezatwierdzonego przez Wojewodę,

c) uchwałą Rady Miejskiej winno być wyjednane dla ustalenia uposażenia zezwolenie Wojewody.

Zamiarem ustawodawcy było zabezpieczyć burmistrzom i płatnym radcom miasta odpowiednie ich stanowisku społecznemu uposażenie.

Wśród prawników niemieckich powstał spór odnośnie do interpretacji słów ustawy: w e w s z y s t k i c h w y p a d k a c h, przyczem przeciwnicy samorządu nie wahali się sugerować władzom nadzorczym prawo do każdorazowego ponownego ustalenia uposażenia, a nawet każdy dodatek do uposażenia pozostający bez wpływu na późniejszy wymiar emerytury, miał podlegać pozwoleniu władzy nadzorczej.

Nad stanowiskiem tem przeszła nauka, a także poza jednym wypadkiem orzecznictwo Najwyższego Trybunału Administracyjnego (Pr. V. Bl. 1900, str. 196), do porządku dziennego. Obecnie ustalenie uposażenia następuje zawsze za zezwoleniem

Wojewody, gdy skutkiem zmiany uposażenia następuje zmiana przyznanych praw emerytalnych. Natomiast na zasadzie tegoż przepisu nie podlegają nigdy tym rygorom przyznane przez Radę Miejską dodatki do uposażenia lub ryczałtowe odszkodowania, wyjednanie zezwolenia od Wojewody nie jest więc konieczne.

4. W ostatniem zdaniu § 64 jest mowa o urzędnikach honorowych, którzy prawa do uposażenia nie mają. Jedynie w wyjątkowych wypadkach można im przyznać remunerację wzgl. wynagrodzenie za wykłady poczynione w interesie miasta.

Radnym przydanym (zastępcom burmistrza) z reguły może być przyznane stałe odszkodowanie za uprzedniem zezwoleniem Wojewody.

Polska Ustawa Uposażeniowa, o której na wstępie była mowa, doczekała się licznych nowel. Ustawa z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116) składa się z 3 części: z ogólnej, szczegółowej, przepisów przejściowych i końcowych. Ustanowiono 16 grup wyrażonych cyframi rzymskiemi, a każda grupa została podzielona na 7 szczebli od a — g.

Wyraz grupa jest równoznaczny ze stopniem służbowym, a szczebel oznacza wysługę lat. Co 3 lata przechodzi się z jednego szczebla na drugi.

Nie zalicza się służby obowiązkowej w wojsku (t. zw. aktywnej służby), oraz czasu bezpłatnego urlopu. To przechodzenie z szczebla na drugi jest zawieszone w czasie służby nieczynnej, spowodowanej niezdolnością, nie stojącą w związku ze służbą, a nadto w razie orzeczenia dyscyplinarnego.

Obliczenie uposażenia następuje na podstawie tabeli, która ustala w każdej grupie uposażeniowej i szczeblu określoną ilość punktów stałych i to od 2600 — 190. Przez pomnożenie punktów stałych oraz t. zw. mnożnej (ustalonej uchwałą Rady Ministrów) otrzymuje się kwotę, która stanowi podstawową pensję miesięczną danego urzędnika (kawalera). Pozatem otrzymuje urzędnik miejski szereg dodatków, jak ekonomiczny, wojewódzki i inne.

Bardzo ważnem jest, że uposażenie urzędników podlega tylko zajęciu sądowemu do wysokości 2/5 uposażenia.

Rozdział II.

Prawo do emerytury.

Zasadniczo posiada je każdy urzędnik miejski, po ukończeniu pewnej ilości lat służby. Miasta śl. stanęły na stanowisku, że należy stosować odnośnie do ich urzędników ustawę ogólno-państwową o zaopatrzeniu emerytalnem. To też z zadowoleniem przyjąć należy, że ustawa z dnia 20 kwietnia 1926 roku o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów śl. (Dz. U. Śl. Nr. 11, poz. 19) z dnia 15 maja 1926 roku została ta nader ważna dziedzina uregulowana. Wedle art. 4 tejże ustawy zaopatrzenie emerytalne (uposażenie emerytalne, pensja wdowia i sieroca) wymierza się w punktach w myśl zasad art. 3, 4 i 5 ustawy o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), w brzmieniu ustawy Sejmu Śl. z dnia 8 lipca 1925 r. w przedmiocie uposażenia funkcjonarjuszów Woj. Śląskiego, tudzież funkcjonarjuszów związków komunalnych (Dz. U. Śl. Nr. 11, poz. 28), zależnie od grupy i szczebla, do której funkcjonarjusz śl. został zaliczony.

Zmiany ilości punktów w poszczególnych grupach uposażenia, oraz wartości mnożnej, stosowane do funkcjonarjuszów śl. pozostających w służbie czynnej, będą automatycznie stosowane do zaopatrzenia emerytalnego. (Natomiast wszelkie zmiany dot. zaszeregowania funkcjonarjuszów śl. do grup uposażenia, nie mają zastosowania do przeniesionych już w stan spoczynku funkcjonarjuszów śl.

Ta ustawa obejmuje więc wszystkich urzędników miejskich. W stosowaniu tych przepisów mogą być pewne odchylenia, t. zn. że mają zastosowanie także przepisy z § 65 w połączeniu ze statutem miejskim, jeżeli chodzi o prawa nabyte burmistrzów i płatnych radców.

Kiedy więc nabywa urzędnik prawo do emerytury? W zasadzie winien urzędnik miejski pełnić służbę przez 10 lat. Wyjątkowo otrzymuje emeryturę po 5 latach, jeżeli stał się niezdolnym do służby wskutek niezawinionego kalectwa i po wstąpieniu do służby.

Bez względu na czas uzyskuje urzędnik miejski prawo do emerytury, kiedy uległ nieszczęśliwemu wypadkowi w służbie, skutkiem czego stał się trwale niezdolnym do służby, albo gdy uległ takiemu uszkodzeniu podczas działań wojennych, lub choroby zakaźnej, którą się zaraził przy spełnianiu swoich czynności służbowych.

Jeżeli oprócz tej niezdolności trwałej do służby stracił wogóle możność do zarobkowania, to dolicza mu się lata, a nawet może mu być udzielona całkowita emerytura.

Za podstawę do obliczania emerytury służy pobrane uposażenie; bierze się tylko pod uwagę uposażenia dla samotnego. Po 10 latach służby wynosi emerytura 40%, a za każdy następny rok 2,4% więcej. W tym samym stopniu otrzymuje się dodatki. Po upływie 35 lat służby ma się prawo do emerytury, równającej się 100%-mu uposażeniu.

Ustawa emerytalna wprowadziła także bardzo korzystne postanowienie, a mianowicie, że emeryt ma prawo zwrotu kosztów przesiedlenia na miejsce, które sobie obiera za miejsce zamieszkania. Jednakże zwrotu kosztów można tylko żądać w przeciągu jednego roku od chwili przeniesienia się na emeryturę.

Prawo do emerytury gaśnie, jeżeli uposażony został skazany za występek, który uniemożliwia piastowanie urzędu. W tym wypadku jednakowoż odnośna władza nadzorcza może przyznać zasiłek dla rodziny.

Prawo do emerytury zostaje niekiedy zawieszone, jeżeli uprawniony wyjeżdża bez zewolenia odnośnej władzy, na więcej jak pół roku zagranicę, lub w razie utraty obywatelstwa, albo jeżeli pobiera inne zaopatrzenia emerytalne.

Przeniesienie na emeryturę

następuje: na własną prośbę

a) bez względu na wiek, jeżeli urzędnik stał się trwale niezdolny do służby, co powinno być stwierdzone urzędowem orzeczeniem lekarskiem. Bardzo ważne jest w tym kierunku rozporządzenie Wojewody Śl. z dnia 15 lutego 1927 r., wydane w porozumieniu ze Śląską Radą Wojewódzką w przedmiocie wykonania ustawy z 20 kwietnia 1926 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów śl. (Dz. U. Śl. Nr. 11, poz. 19), Dz. U. Śl. Nr. 6 poz. 11 z dnia 12 marca 1927 r.

b) bez względu na niezdolność do służby, jeżeli urzędnik osięgnął 60 lat.

c) jeżeli urzędnik osięgął 55 lat życia i uzyskał prawo do pełnego uposażenia emerytalnego.

na zarządzenie władzy:

a) gdy urzędnik nie zgłasza się do służby wskutek choroby przez czas dłuższy niż 1 rok,

b) gdy władza uważa urzędnika za niezdolnego do służby,

c) gdy uzyskał pełne prawo do emerytury i przekroczył 60 rok życia,

d) gdy urzędnika przeniesiono na emeryturę na skutek orzeczenia dyscyplinarnego.

Jaki czas wlicza się do służby?

Za podstawową datę do obliczenia czasu wysługi uważa się dzień rozpoczęcia służby, i odtąd liczy się też lata służby. Wlicza się czas spędzony w wojsku polskiem, jak i czas obowiązkowej służby wojskowej, czas spędzony w niewoli (bez własnej winy), a wreszcie czas studyj wyższych, jednakowoż najwyżej do 4 lat i czas odbytej praktyki. Czasami zalicza się także czas, jaki urzędnik przesłużył jako urzędnik prowizoryczny, a można także zaliczyć ten czas, który spędził w służbie jako urzędnik kontraktowy (funkcjonarjusz).

Nie zalicza się czasu służby przed 18 rokiem życia, z wyjątkiem czasu spędzonego w czynnej służbie wojskowej przed tym wiekiem czasu spędzonego na bezpłatnym urlopie, z wyjątkiem czasu piastowania godności posła do sejmu lub senatora, czasu zawieszenia w służbie, jak i czasu odliczonego na podstawie orzeczenia komisji dyscyplinarnej.

Pensja wdowia.

Pensja wdowia wynosi 50 proc. emerytury pobieranej przez męża albo emerytury, do której mąż w chwili śmierci miał prawo.

Pensja sieroca.

Gdy wdowa pobiera pensję, to każde dziecko dostaje 1/4 pensji wdowiej. Gdy zaś wdowa nie żyje, albo jeżeli nie ma prawa pobierania pensji, to sierota otrzymuje 1/2 pensji wdowiej, któraby się należała. Gdy rodzice oboje umarli, to sierocie jedynej przysługują 2/3 pensji wdowiej. Łączna kwota pensji sierocej nie może przekraczać łącznie z pensją wdowią kwoty emerytalnej, pobieranej przez emeryta, lub do której miał prawo.

Wdowa nie ma prawa do pensji, gdy emeryt ożenił się dopiero podczas emerytury, albo gdy wspólność małżeńska została rozdzielona bez obowiązku utrzymania żony. Pretensje do pensji wdowiej lub sierocej powinne być wniesione w przeciągu jednego roku; jednakowoż może władza w razie szczególnych okoliczności i później wniesione żądanie uwzględnić.

Prawo do pobierania pensji sierocej gaśnie:

1. Gdy sierota ukończy lat 18 lub gdy wyjdzie uprawniona powtórnie zamąż.
2. Gdy wdowa lub sierota zostaje prawomocnie za występek skazana a Sąd pensje odbierze.

Sierotom znajdującym się na studjach wyższych przysługuje pensja do 24 roku życia.

Prawo do pobierania pensji jest zawieszone w analogicznych wypadkach jak przy emeryturze samej, a oprócz tego jeszcze, gdy wdowa lub sierota zatrudniona jest w urzędzie państwowym, z którego to tytułu pobiera uposażenie, lub gdy wdowa wyjdzie powtórnie zamąż, bo w tym wypadku ma wybór pomiędzy jednorazową odprawą i pomiędzy dalszem prawem do pensji wdowiej po ponownem owdowieniu. Odprawa wynosi dla wdów poniżej 45 lat dwuletnią, a dla wdów powyżej 45 lat jednoroczną pensję.

Wdowie jak i sierocie przysługuje prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia się na miejsce stałe i to znowu tylko w przeciągu jednego roku.

Pośmiertne.

Niezależnie od wsparcia przysługuje pozostałym jednorazowo pośmiertne w wysokości trzechmiesięcznego uposażenia; pośmiertne przysługuje wdowie lub sierotom bezwzględnie. Gdy niema wdowy ani sieroty, to każdy, kto łożył na koszta leczenia lub pogrzebu, ma prawo żądać zwrotu do wysokości pośmiertnego.

Rozdział III.

Prawo do urlopu.

Jest jedną z ostatnich zdobyczy socjalnych, które wśród społeczeństwa utrwaliło się wskutek jednolitego, długotrwałego stosowania jako prawo zwyczajowe.

Dawniej otrzymywali urzędnicy miejscy (a także funkcjonarjusze) urlopy według swobodnego uznania burmistrza.

Obecnie kierują się miasta i gminy na G. Śląsku przy udzielaniu urlopów wypoczynkowych przepisami z ustawy polskiej z dnia 17. II. 1922 r., Dz. U. R. P. nr. 21 poz. 164. Nie wyklucza to, że prawo do udzielania urlopu, określenia jego długości, dalej przerw urlopowych, pozostaje zastrzeżone nadal jako wyłączne prawo burmistrzów, a to dla zupełnie zrozumiałej racji i konieczności, mianowicie ze względu na odpowiedzialność burmistrza jako kierownika administracji miejskiej i państwowej (w poruczonym zakresie).

Ustawa zna dwa rodzaje urlopu, t. zw. wypoczynkowy, do którego urzędnik miejski corocznie ma prawo, a drugi może odnośna władza miejska udzielać według swobodnego uznania w razie potrzeby.

O długości urlopu nie rozstrzyga ranga urzędnika lecz starszeństwo (lata służby). Zazwyczaj trwa urlop od 4 do 6 tygodni. Władza miejska ma prawo w razie nagłej potrzeby przerwać urlop. Z końcem roku traci urzędnik prawo do urlopu i nie ma prawa żądać go dodatkowo na następujący rok.

Natomiast nie podlegają temu postanowieniu — a to jest charakterystycznym objawem uprzywilejowania klas pracujących fizycznie — urzędnicy niżsi (n.p. woźni).

Do drugiej kategorji urlopu, który się udziela dla załatwienia spraw osobistych, majątkowych lub dla poratowania zdrowia, przewidziane są pewne ograniczenia, aby przeciwdziałać zbyt pohopnemu udzielaniu. Urlopu udzielać wolno do 2 miesięcy najdalej do 6 miesięcy.

Dochodzenia praw materjalnych.

Dla obrony powyższych praw materjalnych mają wszyscy urzędnicy bez względu na rangę prawo drogą przedstawienia potem zażalenia w toku instancji dochodzić swych roszczeń, a w ostateczności skargą w postępowaniu administracyjno-spornem aż do Najwyższego Trybunału Administracyjnego w Warszawie.

Funkcjonarjusze dochodzą swych praw wypływających z umowy służbowej z miastem nie w postępowaniu administracyjno - spornem, lecz przed sądami zwyczajnymi.

— — — — — — — — — — — — — —

Prawa materjalne (o wartości majątkowej) urzędników miejskich zostały w ten ogólny sposób przedstawione, a teraz przechodzę z kolei do dalszych praw materjalnych, których cechą jest, iż wartości majątkowych nie posiadają.

Rozdział IV.

Odpowiedzialność dyscyplinarna.

Odpowiedzialność służbowa urzędników samorządowych jest trojaka: dyscyplinarna, kryminalna i cywilna.

Kryminalnie odpowiada urzędnik za przestępstwa zagrożone karą w kodeksie karnym. I tu mamy przestępstwa właściwe i niewłaściwe urzędnicze. Właściwe mogą tylko popełniać urzędnicy, zaś niewłaściwe wszyscy, jednakże urzędnicy podlegają obostrzonej karze.

Cywilna odpowiedzialność ciąży za szkody wzrządzone przy wykonywaniu powierzonego urzędu.

W niniejszym rozdziale obchodzi nas bliżej odpowiedzialność dyscyplinarna.

Odpowiada urzędnik dyscyplinarnie — na zasadzie ustawy z dnia 21. lipca 1852 r. — „O służbowych występkach urzędników niesędziowskich, i przenoszeniu tych urzędników na inne stanowisko lub w stan spoczynku" jeżeli:

1. narusza obowiązki, jakie nakłada nań urząd, lub
2. przez swoje zachowanie się w urzędzie lub poza urzędem, okazuje się niegodnym takiego szacunku, poważania i zaufania, jakiego wymaga jego zawód.

Postępowanie dyscyplinarne wytacza się, gdy właściwa władza uzna, że istnieją podstawy ku temu.

Kary dyscyplinarne są podzielone na porządkowe (t. j. upomnienie, nagana i grzywna), oraz wydalenie z urzędu.

Kary porządkowe nakłada się w drodze nieformalnego postępowania dyscyplinarnego, i to zawsze za przewinienia służbowe lżejszej natury. Przeciwko wymierzonym karom przysługuje prawo zażalenia do władzy wyższej (w toku instancji). Władzę dyscyplinarną posiada w stosunku do podwładnych urzędników samorządowych, burmistrz, starosta i wojewoda — z ograniczeniem grzywne do 9.—, 30.— i 90.— zł.

Postępowanie dyscyplinarne w wypadkach większej wagi — bezwzględnie zaś, gdy za popełnioną zbrodnię lub występek grozi wydalenie z służby — rozpoczyna formalne dochodzenie, które przeprowadza zamianowany komisarz śledczy. Dochodzenia wytacza się na zarządzenie Starosty lub Wojewody odnośnie do urzędników gminnych lub powiatowych, zaś Wojewody — Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Po zamknięciu dochodzeń, w cza-

sie których należy posądzonego przesłuchać, wyznaczoną zostaje rozprawa dyscyplinarna, która zakończona zostaje wyrokiem zasądzającym lub uwalniającym urzędnika, przyczem rozpoznaje sprawę odnośnie do urzędników gminnych i powiatowych Wydział Powiatowy, zaś odnośnie do urzędników miejskich Wojewódzki Sąd Administracyjny. Środkiem prawnym w czasokresie koniecznym 4 tygodniowym jest odwołanie do Najwyższego Trybunału Administracyjnego w Warszawie.

Przywrócenie do pierwotnego stanu odnośnie do zaniedbanego czasokresu, wzgl. wznowienie postępowania są dopuszczalne.

Rozdział V.

Odpowiedzialność urzędników miejskich w związku z urzędowaniem.

Bardzo ważną dziedzinę praw materjalnych stanowią przepisy o dochodzeniu strat materjalnych wzgl. szkód wyrządzonych przez urzędników samorządowych z powodu ich urzędowania.

Na b. obszarze plebiscytowym W. Śl. obowiązuje rozporządzenie pruskie z 24. I. 1844 r. (Pr. G. S. 52) dotyczące ustalania i wynagradzania szkód kasowych, jakoteż wyrządzonych innym gałęziom administracyjnym. Ustawie tej podlegają wszyscy urzędnicy samorządowi, a więc i miejscy.

Tok postępowania jest następujący:

1. Sporządzenie raportu przez urzędnika, wykonywującego kontrolę.

Szkody wyrządzone przez urzędnika miejskiego Skarbowi Śląskiemu wzgl. w kasach samorządowych lub innych urzędach administracyjnych winna stwierdzić ta władza, której bezpośrednio podlega dozór kasy wzgl. administrowania.

Ta sama władza nadzorcza winna ustalić wysokość odszkodowania, nadto wymienić nazwisko urzędnika, który za powstałą szkodę odpowiada. Postępowanie może być skierowane przeciwko wszystkim osobom, które w czasie powstania szkody byli urzędnikami samorządowemi i do powstania szkody się przyczynili.

2. Powzięcie uchwały odszkodowawczej.

Po ustaleniu stanu faktycznego (zazwyczaj prowadzi się przyspieszone dochodzenia) przedkłada władza raportująca akta władzy przełożonej — po uprzednim wysłuchaniu danego urzędnika, (o ile to jest wskazane) — w tym celu, by mogła powziąć uchwałę odszkodowawczą, która musi być odpowiednio uzasadniona.

W tenorze uchwały wymienia się zarazem środki egzekucyjne lub zabezpieczające, pretensje skarbowe lub samorządowe, (n.p. konfiskuje się pobory, ruchomości lub wpisuje się hipotekę przymusową).

3. Prawomocność uchwały.

Uchwała odszkodowawcza staje się natychmiast po ogłoszeniu prawomocną i wykonalną. Wobec takich rygorów, a nadto z uwagi, iż ustawa ma charakter wyjątkowy należy ją stosować bardzo oględnie. (Interpretacja, rozszerzająca przepisy będzie wykluczona). W szczególności nie należy ją stosować do egzekuowania mniejszych szkód (n. p. urzędnik zniszczył kilkadziesiąt znaczków stemplowych przez niedbalstwo, lub zainkasowanych kilkaset zł. nie przekazał do kasy, lecz zostawił w biurku a kwotę tą skradziono itp.), których dochodzi się drogą sądową, wzgl. wyrównuje przez potrącenie. Natomiast dla wynagrodzenia poważniejszych szkód w trybie przyspieszonym służyć ma omawiane obecnie rozporządzenie. (Na tej podstawie prawnej dochodzi n.p. magistrat m. Berlina szkody wyrządzone przez urzędników miejskich w słynnej aferze braci Sklarek).

Ponieważ uchwała odszkodowawcza staje się natychmiast prawomocną, zastanowić się należy, czy rozporządzenie nie jest sprzeczne z art. 98 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 marca 1921 r. Art. ten postanawia, że nikt nie może być pozbawiony sądu. Wyłączenie zaś drogi sądowej stanowiłoby obrazę tegoż artykułu. W §§ 16 i 17 rozp. postanowiono jednakże, jakie środki prawne przysługują zobowiązanemu do odszkodowania:

a) przeciw uchwale odszkodowawczej, mocą której urzędnik zostaje zobowiązany do wynagrodzenia szkód wyrządzonych, tak co do zasady jakoteż wysokości oszacowanej szkody, może urzędnik wnieść sprzeciw do przełożonej władzy,
b) skargę do właściwego sądu (poniżej 1 000 zł. Sąd Powiatowy, zresztą Sąd Okręgowy).

W obydwóch wypadkach obowiązują jednoroczne czasokresy wykluczające, a egzekucja prowadzona do majątku danego urzędnika nie ulega wstrzymaniu.

c) wedle § 17 rozp. może uchwała odszkodowawcza postanowić konfiskatę majątku urzędnika. W tym wypadku może zobowiązany do odszkodowania się bronić przez wniesienie sprzeciwu do właściwego sądu. Taka uchwała konfiskująca majątek wzgl. pobory urzędnika, ma charakter uchwały aresztowej, przeciwko której służy sprzeciw po myśli § 924 proc. cyw.

W ten sposób została więc zachowana zasada konstytucyjna, — właściwa naszemu ustrojowi, — że nie wolno zamykać obywatelowi drogi sądowej.

Różnica między §§ 16 i 17 polega na tem, iż w pierwszym wypadku urzędnik występuje jako powód, i na nim spoczywa ciężar dowodu okoliczności faktycznych uzasadniających skargę, zaś w drugim Władza samorządowa winna przeprowadzić justyfikację, jako przeciwniczka wniosku.

Przedstawiłem powyższe rozporządzenie a zwłaszcza tok postępowania i środki prawne od uchwały odszkodowawczej szerzej z tego względu, by dać pogląd na tą ważną dziedzinę praw materjalnych urzędników samorządowych. Na podstawie tegoż rozporządzenia można załatwiać (niejako bez rozgłosu na zewnątrz) uchybienia służbowe, co nietylko wyjdzie na korzyść danemu urzędnikowi, lecz także władzy samorządowej, a opinja publiczna nie będzie o lada błahostkę alarmowaną. W ten sposób zresztą podnosi się również świadomość urzędnika o jego wartości, a dając mu przedewszystkiem możność usprawiedliwienia w czterech ścianach urzędu swoich postępków, umacnia się jego stanowisko społeczne.

Kronika

Katowice. (Z działalności Zarządu Związku Gmin Woj. Śląskiego.) Na dniu 16 lipca br. odbyło się czwarte z rzędu posiedzenie Zarządu Związku Gmin Województwa Śląskiego w roku 1930/31, odbyte poraz pierwszy pod przewodnictwem nowo wybranego przewodniczącego p. prezydenta Dr. Kocura.

Po odczytaniu protokółu przystąpiono do omówienia sprawy pożyczek prywatnych i samorządowych z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Król. Hucie. Na wniosek p. prezydenta Spaltensteina uchwalono zwrócić się do Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego oraz do Ministerstwa P. O. S. z wnioskiem, aby

„Ministerstwo P. O. S. zezwoliło Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych w Król. Hucie na udzielanie z wolnych funduszy tanich kredytów budowlanych gminom śląskim i osobom prywatnym, zaś Sejm Śląski udzielił gminom dotacji w wypadkach, w których one obywatelom swoim udzielają kredytów budowlanych z własnych funduszy."

Na przyszłe posiedzenie Zarządu postanowiono poprosić z referatem na temat zmiany lub nowelizacji ustawy o Śląskim Funduszu Gospodarczym p. Dr. Przybyłę z Katowic.

Następnie referował stan kasy związku p. burmistrz Bienioszek, poczem przyjęto wysunięty przez syndyka związku regulamin dla kół powiatowych Związku Gmin. Regulamin ten drukujemy osobno.

W sprawie zwołać się mającego nadzwyczajnego walnego zebrania Związku Gmin wywiązała się obszerna dyskusja, w wyniku której wyłoniono komisję w składzie pp. dr. Kocur, Bienioszek, Budniok, Figna, Karczewski, Maciejczyk, Mrozek, Rudzki, Wieczorek, Kuhnert. Zadaniem tejże komisji będzie opracowanie projektów do zmiany ustaw podatkowych, po myśli rezolucji walnego zebrania Związku Gmin.

Katowice. (Komisja dla spraw finansowych i podatkowych.) Wyłoniona na zebraniu zarządu w dniu 16 lipca 1930 r. w tym samym dniu ukonstytuowała się, wybierając przewodniczącym p. dr. Kocura, a jego zastępcą p. radcę Maciejczyka. Następnie przystąpiono do podziału referatów i przydzielono mianowicie: referat w sprawie podatku dochodowego pp. Maciejczykowi i Rudzkiemu, podatku przemysłowego pp. Bienioszkowi i Karczewskiemu, podatku budynkowego, gruntowego i od lokali pp. Fignie i Wieczorkowi, podatku od kopalin, spożycia, przyrostu wartości pp. Fignie i Mrozkowi, opłat i dopłat p. Budniokowi i Kuhnertowi.

Następnie postanowiono rozpisać ankietę do wszystkich miast śląskich, gmin przemysłowych i wiejskich w przedmiocie wpływów podatkowych z lat poprzednich.

Dalsze posiedzenie komisji odbędzie się w dniu 2 sierpnia br.

Katowice. (Posiedzenie Związku Stowarzyszenia Burmistrzów i Naczelników Gmin Województwa Śląskiego) odbędzie się w sobotę, dnia 26 lipca br. w Katowicach, o godz. 11, w ratuszu m. Katowic.

(Na dzień 26 lipca br.) zwołał p. prezydent Spaltenstein, jako przewodniczący, komisję Związku Gmin dla spraw szkolnych.

Królewska Huta. (Leon Hadryan w Król. Hucie) składnica materjałów budowlanych poleca się w niniejszem numerze P. T. Czytelnikom naszego pisma. Pan Hadryan, fachowiec w swojej branży, zakładając swoje przedsiębiorstwo, wypełnił poważną lukę, bo składnica jego jest pierwszą polską placówką w Król. Hucie z danej branży. Firma wykonuje już m. i. posadzkę terakotową w woj. Szkole Technicznej w Katowicach. Pana Hadryana polecić możemy PT. Magistratom i Urzędom Gminnym.

Przetarg publiczny

Zarząd gminy w Bytkowie rozpisuje niniejszem przetarg publiczny na

budowę szkoły powszechnej

w Bytkowie w surowym stanie.

Oferty na oryginalnych formularzach, podpisane przez oferentów, w opieczętowanych kopertach z napisami: „Oferta na budowę szkoły w Bytkowie“ należy składać w Urzędzie gminnym w Bytkowie do dnia 29-go lipca 1930 r. do godziny 12-tej, poczem nastąpi otwarcie ofert.

Data wpływu ofert do dziennika podawczego będzie miarodajną do oceny, czy zostały wniesione w przepisanym terminie.

Oferenci lub izh upełnomocnieni zastępcy mogą być przy otwarciu obecni. Przyjęcie oferty przy przetargu przez Zarząd gminy nie zobowiązuje ostatniego do niczego.

Zarząd gminy zastrzega sobie wolnego wyboru oferenta względnie prawo unieważnienia przetargu częściowo lub w całości bez podania powodów. Oferent, któremu przydzielono wykonanie, a który do podpisania umowy nie przystąpi, traci prawo do złożonego wadjum na rzecz gminy Bytków. Wadjum które należy wpłacić przed złożeniem oferty w Kasie gminnej w Bytkowie w gotówce lub list gwarancyjny jednego z banków wymienionych w okolniku Ministerstwa Skarbu z dnia 21. kwietnia 1925 r. L. 872/D.D. 3 wynosi 5% oferowanej sumy. Rysunki oraz warunki przetargu, przeglądać można w Urzędzie gminnym w Bytkowie i potrzebne druki nabyć można za opłatą 15,- zł.

Oferty wniesiony nie po myśli niniejszego ogłoszenia nie będą rozpatrywane.

Bytków, dnia 10-go lipca 1930 r.

Zarząd gminy.

Wadowski.